

ELEKTRONİK SÖZLEŞMELERDE EDİMLERİN İFASI

Avukat
Salih TUYGUN

I- GİRİŞ:

Günümüz dünyası teknolojik bakımdan hızlı gelişim ve değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Yaşadığımız yüzyılda ve özellikle son yirmi-otuz yıl içinde teknolojik birçok yenilik hayatımızı kolaylaştırmış ve kolaylaştırmaya devam etmektedir. Bu yeni teknolojilerin getirdiği kolaylıkların yanı sıra özellikle hukuki alanda bazı sorunları da beraberinde getirdiği göz ardı edilemez. Hukuki sistemler yapısı itibarıyla bu gelişmeleri yeteri kadar hızlı takip edemiyor. Böylece hukuk sistemi ile toplumda yaşananlar arasında bazı uyum sorunları ile karşılaşılır. Bu durumda elektronik ticaret kavramı büyük önem kazanmaktadır.

II- ELEKTRONİK TİCARET:

A- ELEKTRONİK SÖZLEŞMENİN TANIMI:

Elektronik ticaret, geniş kapsamlı bir tanım ile; Internet üzerinden ve bilgisayar desteği ve telekomünikasyon teknolojisi kullanılarak mal satılması ve hizmet sunulması, ürünlerin ve hizmetlerin tanıtılması ve bunların ticari amaçlarla piyasaya arz edilmesi, satışlarının yapılması ve satış bedellerinin tahsil edilmesi olarak ifade edilebilir¹. Elektronik ticaret, doğrudan bağlantı kurmaya veya fiziksel değiş-tokuş işlemine gerek kalmadan, tarafların açık veya kapalı ağlar üzerinden elektronik olarak iletişim kurdukları her türlü ticari faaliyet olarak tarif edilmektedir². Elektronik sözleşmelerin ülke sınırı tanımaksızın yapılmasını sağlayan Internet, artık günlük yaşamımızda da önemli bir yer almaya başlamıştır.

Elektronik ticareti, bilgisayar ve iletişim ağları aracılığıyla, elektronik yoldan girilen tüm ticari ve hukuki işlemler, elektronik ticaret olarak isimlendirilebilir. Elektronik ticaret bakımından genel kabul görmüş tek bir tanım bulunmamasıyla birlikte, mal ve/veya hizmetlerin üretim, tanıtım, satış/sunum, dağıtım, sigorta ve ödeme işlemlerinin, alıcı ve satıcı/hizmet sunan konumdaki taraflar bir araya gelmeksizin, bilgisayar ağları üzerinden yapılmasının amaçlandığı tüm işlemlerin “elektronik ticaret” kapsamına girdiği kabul edilmektedir. Bu anlamda elektronik ticaretin, dört farklı kategoride, ticari bir ifade ile dört farklı kişi grupları arasında gerçekleştiği söylenebilir:

1- Tacirler arasında elektronik ticaret: Bu grupta elektronik ticaretin taraflarını tacirler oluşturmaktadır. Bu işletmeler kendi aralarındaki ilişkileri; satma, faturalama ve ödeme işlemleri dâhil olmak üzere, elektronik yollarla gerçekleştirmektedir.

2- Tacir ile devlet arasında elektronik sözleşme: Bu ilişki özellikle elektronik vergileme bakımından büyük önem taşımaktadır.

¹ SÖZER, Elektronik Sözleşmeler, s:21

² SÖZER, Elektronik Sözleşmeler, s:21

3- Tacir ile tüketici arasında elektronik ticaret: Tacirlerin, nihai olarak bir mal satın almak ya da hizmetten yararlanmak isteyen tüketicilere, elektronik yollarla mal ve/veya hizmetlerini tanıtmaları ve sözleşmeyi yine elektronik yollarla yapmaları söz konusudur.

B- ELEKTRONİK SÖZLEŞMENİN KURULMASI:

B-1. Genel Olarak:

“Elektronik sözleşmelerin kurulması ile, tarafların sözleşmeyi ifa yükümlülüğü doğar. Bu nedenle sözleşmenin kurulduğu anın tespiti önemlidir. Sözleşmenin uygulanma yükümlülüğünün doğması halinde ise, uygulanacak hukukun ve sözleşmenin yapıldığı yer de dahil olmak üzere, bazı faktörlerin tespiti gerekmektedir”³.

Elektronik sözleşmelerin kurulmasını üç aşamaya bölerek anlatmak uygun olacaktır:

1-İcaba Davet, 2-İcap, 3-Kabul

Elektronik sözleşmelerde web sayfası (aksi açık olarak belirtilmedikçe) esas itibarıyla icap olarak kabul edilmelidir. Bu konuyu Borçlar Hukuku bakımından değerlendirdiğimiz zaman Borçlar Kanunu madde 7/III’teki hüküm açısından “semenini göstererek emtia teşhiri kaideden icap addolunur”, yolundaki karine dolayısıyla aksine bir nitelendirmeye sebep olacak somut kayıtlar bulunmadığı hallerde, malın tüm ayrıntılarını içeren ve fiyatını da gösteren bilgilerin bulunduğu web sayfasını icap olarak nitelendirmek doğru olur. İşinin niteliği bakımından, ödeme ve teslim şartlarının da ayrıca önem taşıdığı dikkate alınacak olursa, bu gibi bilgilerin de yer aldığı bir web sayfası icap niteliğindedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; bazı web sayfalarında, ödeme şartları, teslim şekli ve teslim yeri gibi hususları alıcının bildirmesini temin için bırakılmış boş olanlar bulunur. Bunlar alıcıya sözleşme şartları üzerinde müzakere imkânı veren hükümler olmayıp, sadece satıcının tespit ettiği bazı alternatiflerden alıcının seçim yapmasına yarar. Bu durumda alıcının beyanı kabul olarak nitelendirilecek ve bu kabul beyanı ile sözleşme kurulmuş olacaktır. Buna karşılık, web sayfasının sadece icaba davet teşkil ettiği ileri sürülecek olursa, alıcının beyanı icap olarak yorumlanacak ve buna karşılık satıcıdan gelecek kabul beyanı ile sözleşme kurulmuş olacaktır. WEB siteleriyle ilgili olarak; “web sitelerinden sunulan mal ve hizmetlerle ilgili olarak verilen bilgilerin aksine bir açıklama olmadıkça icap olarak kabul edilmesi bir zorunluluk arz eder. Bu bilgilerin, ancak sözleşmenin esaslı unsurlarını içermemesi veya yapılan teklifin bağlayıcı olmadığı yönünde bir ifade taşıması halinde icaba davet olarak ve buna karşı muhatapın yapmış olduğu teklifin icap olarak değerlendirilmesi amaca uygun düşer”⁴.

“Elektronik sözleşmelerin kuruluş şekilleri iletişim dünyasındaki hızlı gelişmelere paralellik arz ettiğinden sözleşmelerin kuruluşu, bilinen usullerden oldukça farklılaşmış ve bu alanda birçok alışlagelmişin dışında yöntem uygulanır olmuştur. Bu yöntemlerden, web siteleri aracılığıyla sözleşme kurulması, elektronik posta yoluyla sözleşme kurulması, elektronik veri değişimi yöntemiyle sözleşme kurulması bilinen ve en çok uygulanan yöntemler olarak dikkat çekmektedirler”⁵. “Sözleşmenin kurulabilmesi için muhatapın kendisine yapılmış olan icabı kabul etmesi ve kabul beyanını icabı yapan kişiye ulaştırması gerekmektedir. Yani, irade ve beyanın karşılıklı olması nedeniyle icapla aynı içerikteki kabul beyanının icap sahibine yöneltilmesi gerekir”⁶.

B.2. Sözleşmenin Kurulduğu An – Sözleşmenin Hüküm İfade Ettiği An:

Öncelikle, “Bu konuda hem ülkemizde hem de yurt dışında tartışmalar olmaktadır. Bu tartışmalara girmeden kısaca şu anki kabul edilen düzenlemelerden bahsetmek gerekmektedir. **UNCITRAL**⁷ tarafından hazırlanan Elektronik Ticaret Model Kanunu’nda (Model Law on Electronic Commerce), haberin gönderildiği an, verinin, göndericinin denetim ve kontrolünden çıktığı an olarak kabul edilmektedir. Mesajın gönderilene ulaşması anı ise, mesajın gönderilenin egemenlik alanı içine girdiği an olarak görülmektedir. Bu an, muhatap belli bir bilgi

³ **TOPAL**, Elektronik Ticaret ve Elektronik Sözleşme Kavramlarının Hukukumuzda Yeri, s: 2

⁴ **UYUMAZ**, Elektronik Sözleşmelerin WEB Siteleri Aracılığıyla Kurulması ve Bu Sözleşmelerin İfasi, s: 919

⁵ **UYUMAZ**, Elektronik Sözleşmelerin WEB Siteleri Aracılığıyla Kurulması ve Bu Sözleşmelerin İfasi, s: 910

⁶ **UYUMAZ**, Elektronik Sözleşmelerin WEB Siteleri Aracılığıyla Kurulması ve Bu Sözleşmelerin İfasi, s: 919

⁷ Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu

sistemine sahip ise verinin bu bilgi sistemine vardığı an; veri başka bir sisteme gönderilmiş ise bunun muhatap tarafından ele geçirildiği andır.⁸ Diğer taraftan, Borçlar Kanunu madde 10 hükmü ile madde 5 hükmü birlikte yorumlanması şöyle bir sonuç ortaya çıkıyor. Gaipler arasında yapılan sözleşmelerde, sözleşmenin kabul haberinin icapta bulunan tarafa erişmesi ile kurulduğu, fakat hükümlerini ifaya kabul beyanının gönderilmiş olduğu andan itibaren başladığı kabul edilmektedir. Bu durumda satıcının web sayfasından olan beyanı icap olarak ele alındığı takdirde, alıcının kabul beyanının satıcı tarafa eriştiği an sözleşme kurulmuş olacak ve alıcının kabul beyanını göndermiş olduğu andan itibaren de hükümlerini ifaya başlamış olacaktır. Satıcının beyanının icaba davet olarak nitelendirilmesi halinde ise, doğal olarak satıcının icabına karşı alıcının kabul beyanı satıcıya eriştiği anda sözleşme kurulmuş olacak ve hükümlerini de satıcının kabul beyanını gönderdiği anda başlayacaktır⁹.

“Hazırlar arası sözleşmelerde, kabul beyanı hazır olan muhataba bildirilmiş ise, sözleşme kabul beyanının yapıldığı anda kurulmuş olur. Hazırlar arasında yapılmayan bir sözleşmenin kurulma anının tespiti bu kadar kolay değildir. Bu konuya ilişkin olarak öğretilerde bazı teoriler ileri sürülmüştür. Bu teorilerin ortaya atılmasına neden olan ise, Borçlar Kanununda bu konuda herhangi bir hükmün bulunmuyor oluşudur. Bu konuda öğretilerde hakim olan görüş, ulaşma teorisine ilişkin olan görüştür”¹⁰.

B.3. Sözleşmenin Kurulduğu Yer:

Bu husus bilhassa Devletler Hususi Hukuku bakımından değer taşıyacaktır. Bununla beraber yurt içinde yapılan sözleşmelerde de mahkemelerin yetkisi bakımından önem ifade edebilir. Satıcının web sayfasındaki beyanının icap olarak nitelendirdiği hallerde, sözleşme alıcının kabul beyanı ile kurulmuş olacaktır. Alıcının kabul beyanı, erişme teorisine göre hüküm ifade ettiği takdirde, sözleşme bu beyanın eriştiği (vasıl olduğu) yerde kurulmuş olacaktır. Alıcının kabul beyanı gönderme (irsal) teorisine göre hüküm ifade ettiği takdirde ise, sözleşme alıcının kabul beyanını gönderdiği yerde kurulmuş olacaktır (B.K. md.10/I)¹¹.

C. SÖZLEŞMEYE UYGULANACAK HUKUK:

Sözleşmeler hukuku alanında irade özerkliği ilkesi egemen olduğundan, kural olarak taraflar sözleşmenin ifa yerini ve sözleşmeye uygulanacak hukuku seçme özgürlüğüne sahiptirler. Taraflarca böyle bir seçim yapılmadığı takdirde, ülkemiz hukukunun uygulandığı durumlarda, internet ortamında kurulan sözleşmelerin ifa yeri, diğer sözleşmelerde olduğu gibi, Borçlar Kanunu 73. madde hükümlerine göre belirlenecektir. Ancak internet ortamında kurulan bazı sözleşmelerde ifa, elektronik veri aktarımı yolu ile de gerçekleştirilebilir. Sözleşme konusunu dijital ürünlerin oluşturduğu bu durumlarda, bilgisayardan bilgisayara “download” yöntemi ile ifa gerçekleştirilmektedir. Bu durumda ifa yeri sorunu ile karşılaşılacaktır, ancak ifanın yapıp yapılmadığını ve ifa zamanını belirlemek konusunda sorunlar ortaya çıkabilir. Sözleşmeye uygulanacak hukuk bakımından, taraflar hangi hukukun uygulanacağını kararlaştırmadıkları takdirde, yabancı unsurlar içeren, uluslararası sözleşmeler MÖHUK (Milletlerarası Özel Hukuk Usul Hukuku Hakkındaki Kanun) md.24 uyarınca, borcun ifa yeri hukuku uygulanacaktır. İnternet aracılığıyla girişilen sözleşmeler, kural olarak iki taraflı sözleşmelerdir. Bu tip sözleşmelere, borç ilişkisinin ağırlığını teşkil eden edimin ifa yeri hukuku uygulanır.

D. ELEKTRONİK SÖZLEŞMELERDE ŞEKİL:

D.1. Şekil Bakımından Elektronik Sözleşme:

Elektronik sözleşmeler, şekil bakımından yürürlükteki hukukumuzun temel kuralları ile uyuşmamaktadır. Özellikle şekil konusunda asıl temel unsurun imza olduğu da dikkate alınır, bir kavram olarak elektronik sözleşmenin, hukukumuzun şekli düzenleyen hükümleri ile zıt düştüğü ortaya çıkmaktadır.

⁸ TOPAL, Elektronik Ticaret ve Elektronik Sözleşme Kavramlarının Hukukumuzda Yeri, s: 3

⁹ SÖZER, Elektronik Sözleşmeler, s:100

¹⁰ UYUMAZ, Elektronik Sözleşmelerin WEB Siteleri Aracılığıyla Kurulması ve Bu Sözleşmelerin İfasi, s: 923

¹¹ SÖZER, Elektronik Sözleşmeler, s: 103-104

D.2. Usul Hukuku Bakımından:

Usul Hukuku kavramı olarak yazılı belge "senet" olarak anılır. Senet, bir kişinin kendi aleyhine delil oluşturacak nitelikte olmak üzere meydana getirdiği bir belgedir¹². Böyle yazılı bir belgenin senet olarak kabulü için önce metnin bir hukuki işlem ifade edecek içeriğe sahip olması gerekir. Dolayısıyla, belgenin bir irade beyanını içermesi gerekir. Bu iradenin desteklenmesi/kanıtlanması ise "imza" unsuru ile olur. İmza, borç altına giren kişinin belirlenmesi, teşhis edilmesi amacına hizmet eder. Bu nedenle, bizzat onun tarafından ve el yazısı ile atılmış olması icap eder. İmza aynı zamanda, imza sahibinin belgede beyan etmiş olduğu ve bu irade beyanını kabul ettiğini teyit eder. Bu açıdan da karşı taraf için bir güvence teşkil etmiş olur. Elektronik sözleşmede bu imza ögesinin, yürürlükteki hükümlerin aradığı şartlara uygun olarak, bulunmasına imkân yoktur. Elektronik sözleşmenin, imza ögesi bakımından bu eksikliği, elektronik imza veya dijital imza diye tanımlanan bir yöntemle giderilmeye çalışılmaktadır¹³.

D.3. Dijital İmza:

Dijital imza, el yazısı ile atılan imzanın sahip olduğu özellikleri, elektronik belge bakımından da sağlamaya çalışan bir yöntemdir. Ancak dijital imza elektronik imzadan farklı bir kavramdır. Elektronik imza dijital imzayı da içine alan bir üst kavramdır. Elektronik, imza kavramı kapsamına kişinin bir taraftan geçirilerek bilgisayara aktarılan ve elektronik metinlerin altına *copy - paste* edilerek kullanılan imza gibi en basit yöntem girdiği gibi, dijital imza da dâhil olmaktadır. O halde el yazısı ile atılan imzada olduğu gibi, dijital imza da, elektronik ortamda gönderilen bilginin veya e-postanın kime ait olduğunu göstermek için kullanılmaktadır.

Diğer bir tanımlamayla dijital imza, bir kullanıcı, sunucu ya da host'tan gönderilen bilgilerin kesinlikle o kuruma veya o kişiye ait olduğunu doğrularak, verinin başkası tarafından yollanmadığını garanti eder. Dijital imza teknik olarak, bir çift şifreden oluşmaktadır. Söz konusu şifreler haberleşmek isteyen taraflara (biri göndericiye, diğeri alıcıya) ait olacaktır. Bu bir çift şifre, elektronik belgeleri, mesajları imzalamak için kullanılacak olan ve sadece imza atacak olan kişiye kalacak bir "gizli şifre (*private key*)"den; ayrıca imzanın tetkiki için kullanılacak ve haberleşmek istenen kişiye kullanmak için verilecek olan bir "açık şifre (*public key*)den" oluşmaktadır. Türk Hukukunda elektronik imzaya ilişkin yasal çerçeve 15.01.2004 tarihinde 5070 Sayılı Kanunla kabul edilen ve 23.01.2004 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Elektronik İmza Kanunu tarafından çizilmiştir. Yasanın yürürlüğe ilişkin 25. maddesi hükmü; kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra yürürlüğe gireceğini belirtmektedir¹⁴.

III- ELEKTRONİK SÖZLEŞMELERDE EDİMLERİN İFASI

A. ALICININ İFASI-ÖDEME:

A.1. Genel Olarak:

Elektronik sözleşmelerde alıcı veya hizmetten yararlanan kişi, para borcunun ifasını geleneksel ödeme yöntemlerinden birini (efektif para, çek, kredi kartı...) kullanmak suretiyle gerçekleştirebilir. Bunların yanı sıra elektronik para, elektronik çek, akıllı kart, elektronik fon transferi gibi ödeme yöntemleri de kullanılabilir. "Web siteleri aracılığıyla kurulan sözleşmelerin ifasının nasıl yapılacağı sorununun çözümü, web sitesi sahibinin, edimin ifasını fiziksel olarak ya da dijital ortamda yapması ihtimallerine göre farklılık gösterecektir. İfa yerinin ve ifa zamanının tespiti BK m. 73 ve 74'deki kurallara göre belirlenir. Ancak, BK m. 73'un ifadesi, web siteleri üzerinden yapılan sözleşmelerin ruhuna aykırı olduğundan ifa yerini, web sitesi ziyaretçisinin belirttiği yer olarak kabul etmek amaca uygun düşer. Web siteleri aracılığıyla kurulan sözleşmelerde web sitesi ziyaretçisinin para borcunu ifası, geleneksel ödeme yöntemlerinin dışında elektronik para ya da sanal para kullanımıyla yapılabilir. Ancak, elektronik paranın henüz uygulamada yeteri kadar kullanılmaya başlanmamış olması, bu tür ödemelerde kredi kartının kullanımının devamına neden olmuştur"¹⁵.

¹² KURU, Medeni Usul Hukuku, s: 443

¹³ SÖZER, Elektronik Sözleşmeler, s: 121-122

¹⁴ BİLGİ ÜNİ., Bilişim Teknolojisi Hukuku, Bilişim Teknolojisi Hukuku Gündemi, 2003-2004

¹⁵ UYUMAZ, Elektronik Sözleşmelerin WEB Siteleri Aracılığıyla Kurulması ve Bu Sözleşmelerin İfasi, s: 930

A.2. Nakit Olarak Ödeme:

Alıcı tarafından satın aldığı malın bedelinin nakit olarak ödenmesidir. Bu ödeme tarafların arasındaki anlaşmaya göre, peşin veya vadeli olarak veya taksitli olarak yapılabilir. Ancak satıcının, bedelin sözleşme yapıldıktan sonraki bir tarihte, özellikle malın tesliminden sonra, ödenmesini kabul ettiği hallerde bu ödeme türü söz konusu olabilir.

A.3. Kredi Kartı İle Ödeme:

Kredi kartı ile ödeme, kredi kartının tüm dünyada standart bir ödeme alt yapısına sahip olması ve kullanıcı kitlesinin fazla olması nedeniyle bu ödeme yöntemi geniş olarak kullanılmaktadır. İnternet üzerinden yapılan alışverişlerde en çok kullanılan ödeme yöntemidir. Satış sözleşmelerinde mal bedelinin kredi kartı kullanılarak ödenmesi, bilhassa tüketici işlemlerinde, ülkemizde de yaygın olarak benimsenmiş bir yöntem haline gelmiştir. Kredi kartı kullanımı tipik olarak üçlü bir ilişkiye dayanır. Bir tarafta kredi kartını çıkaran işletme, diğer tarafta bu işletmenin çıkarttığı kartı kullanan kişiler ki bunlar kart hamili olarak isimlendirilirler. Üçüncü olarak söz konusu kart şirketinin çıkarttığı kart bulunanlara, yani kart hamillerine, onlardan herhangi bir para almadan, mal satmayı ve/veya hizmet sunmayı kabul etmiş bulunan işyerleri. İnternet üzerinden kredi kartı ile yapılan ödemelerde izlenen en standart yöntem; alıcı, satıcının web sayfasında gösterdiği şekilde ve istediği sıra ve içerikte olmak üzere kredi kartı bilgilerini yazar. Kendi ortamına ulaşan bu bilgi alan alıcı, önce kendi bankasına yönlendirir, bu banka alıcıya kredi kartı veren banka ile iletişim kurarak onay ister. Bu iletişim bankalar arası haberleşmede kullanılan "network"ler aracılığıyla yürütülür. Alıcının kredi kartı hesabındaki bakiyenin müsait olması halinde ve kartı kara listeye alınmış olmaması şartıyla bu banka satıcının bankasına onay verir. Sonuç, satıcı bir taraftan kendi borcunu ifa etmek üzere harekete geçebileceğini anlamış olur ve aynı zamanda siparişin kabul edildiğini de alıcıya teyit eder¹⁶.

A.4. Elektronik Fon Transferi:

Elektronik fon transferi, en basit tanımı ile bir paranın bir bankadaki hesaptan bir başka bankadaki hesaba elektronik ortamda nakledilmesidir. Elektronik fon transferi internet aracılığıyla gerçekleştirilen bir işlemdir. Elektronik fon transferi yolu ile para aktarılmasında iki yol izlenebilir. Borçlu kendi bankasına talimat vererek alacaklının hesabına elektronik fon transferi yolu ile havale yapabileceği gibi, bu işi kendisi de bilgisayarı aracılığı ile yapabilir.

A.5. Elektronik Çek:

Elektronik çek olarak anılan yöntemin, elektronik fon transferi kategorisi içinde gösterdiği tek özellik, ekranda bir çek yaprağının belirmesi ve ödemeyi yapacak kişinin havaleyi mutad işlemlerden aşına olduğu şekil içinde yapmasıdır. Elektronik çekle yapılan ödemede, çeki düzenleyen taraf bunu internet üzerinden yani elektronik yoldan alacaklına gönderilir, yani alacaklının elektronik ortamına intikal ettirir. Alacaklı da bu çeki, yine elektronik yoldan bankasının bilgisayarına aktarır. Bundan sonraki işlem alacaklının bankası ile borçlunun bankası arasında cereyan eder ve borçlunun hesabı müsait ise, para alacaklının bankasına ve oradan da alacaklının hesabına aktarılır. Doğal olarak da ifa bu anda başlamış olur. Türk hukuku bakımından elektronik çekin, çek olarak ele alınmasına imkan yoktur. Öncelikle, imza unsuru bakımından bu mümkün olamayacaktır. Elektronik çekin, ödemeyi sağlamak için bankaya fiziksel olarak ibrazı da olanak dışıdır.

A.6. Akıllı Kart:

Akıllı kartlar, üzerine bir mikroprosessor yongası monte edilmiş bulunan kartlardır. Bunlara aynı zamanda yüklenmiş değer kartları adı da verilir. Her kullanıcı bir "pin" sahibidir. Kart sahibi pin numarasını kullanarak kartına para doldurur. Kart sahibi bir ödeme yapmak istediği zaman kartını "POS" terminaline veya akıllı kart için kullanılabilen bir kart okuyucu cihaza tanıtmaktadır. Kart sahibi, POS terminali veya diğer bir okuyucu cihazın üzerindeki tuşları kullanarak, ödenecek tutarı belirtmektedir. Ayrıca, akıllı kart sisteminin en önemli özelliği, ödemenin doğrudan doğruya alacaklıya yapılmış sayılması ve alacaklının bu parayı kullanabilmek için tekrar banka sistemine girmesine gerek olmamasıdır. Akıllı kartta bulunan değer kısmen veya tamamen

¹⁶ SÖZER, Elektronik Sözleşmeler, s:131-141

transferi için icap eden komut kart okuyucuya girilince, tarafların anlaşmasına ve kullanılan cihazın özelliğine göre, ödenecek olan tutar alacaklının banka hesabına aktarılması halinde de, alacaklı dilediği zaman bankadaki hesabından, tespit edilmiş olan limit içinde kalmak kaydı ile, parayı kendi kartına nakledebilmektedir. Alıcının akıllı kartından doğrudan doğruya satıcının akıllı kartına da aktarıldığı takdirde ise, alacaklı söz konusu parasal değeri, banka ile herhangi bir ilişki kurmaya gerek kalmadan, kendi ihtiyaçlarına göre kullanabilmekte, bu transferin yapılabilmesi için gereken donanımı bulunan kişilere ödeme yapabilmektedir¹⁷.

A.7. Elektronik Para:

Elektronik para internet'te kullanılmak üzere geliştirilmiş para birimidir. Elektronik para, çoğunlukla sanal para veya soyutlaşmış para veya soyutlaşmış ödeme vasıtası deyimleri ile de tanımlanmaktadır. Elektronik para, dijital ortamda bulunan ve mali değer içeren elektronik datadır. Elektronik para, ödeme birimlerinin elektronik olarak üzerine stoklanması mümkün olan, önceden bedeli ödenen kart veya bilgisayar hafızasına yüklenen parça olarak da tanımlanmaktadır. Ödeme aracı olarak elektronik paranın kullanıldığı durumlarda da, borçlu açısından ifa işlemi, satış bedelinin elektronik paradaki miktardan düşülmesi ve alacaklının hesabına bu miktarın kaydedilmesi ile gerçekleşmiş olur. Elektronik para, doktrinde kabul edilen ideal şartlarının bulunması halinde, aynen nakit para ile yapılan ödemenin pratik sonuçlarını sağlar. Elektronik paranın da, yasal anlamı ile bir milli para olmadığı ortadadır. Elektronik para, bankalar veya diğer finans kurumları tarafından, belli şartlar altında çıkarılabilir ve hukuki işlemlerde tarafların rızası ile ödeme aracı olarak kullanılabilir. Ancak, ülkenin yetkili kamu otoritesi tarafından mecburi tedavül aracı niteliğinde kabul edilmedikçe, zorunlu ödeme aracı olarak kullanılamaz. Bu nedenle de, elektronik para kullanılarak yapılan ödemelerin, tam bir ifa olarak kabul edilmesi imkansızdır. Burada da tarafların iradelerine bakmak ve şartların elverdiği hallerde elektronik para ile ödemeyi ifa yerine edim olarak yorumlamak, aksi takdirde ifa uğruna edim olarak kabul etmek doğru olacaktır¹⁸.

B. SATICININ İFASI- TESLİM:

B.1. Genel Olarak:

Elektronik sözleşmelerde, satıcı veya sağlayıcı, sözleşmeden doğan edimini, sözleşme konusu hukuki ilişkinin doğrudan veya dolaylı ticaret olmasına göre farklı şekillerde yerine getirecektir. Dolaylı ticarete (Kitap, CD, Cep Telefonu, Beyaz Eşya...), sadece sözleşmenin kuruluşuna yönelik işlemler internet ortamında gerçekleştirilmektedir. Satıcı veya sağlayıcı, sözleşmeden doğan edimini, fiziksel ortamda, fiilen yerine getirmektedir. Bu nedenle Borçlar Kanununda yer alan ifaya ilişkin kuralların, bu edimler açısından da uygulanması mümkündür. Dolaylı ticarete ise (Bilgisayar programı, internet üzerinden bilgi temini...), sözleşmenin kuruluşu yanında ifası da elektronik ortamda, on-line gerçekleşmektedir. Doğrudan ticarete ilişkin sözleşmelerde ifa işlemi, sözleşme konusu ürünün veya bilginin muhatabın kullanılmasına sunulması ile gerçekleşmiş olur.

B.2. İfa Yeri:

B.2.a. Doğrudan Ticarete İlişkin Sözleşmelerde İfa Yeri:

Bu sözleşmelerde, satıcı veya sağlayıcının ediminin ifa yerinin tespitine yönelik farklı ihtimaller düşünülebilir. Bu ihtimallerden biri, yüklenecek bilgileri temin etmekle yükümlü olan tarafın ikamet ettiği yerdir. Bilgileri temin etmekle yükümlü taraf, bu bilgilerin erişilebilirliğini sağlamak üzere server'a yerleştirme işlemi kendi ikametgâhının bulunduğu yerde gerçekleştireceğinden bu ifa yeri olarak kabul edilebilir. Diğer ihtimal, programı yükleyecek veya hizmetten yararlanacak olan tarafın server'ının bulunduğu yerin ifa yeri olarak kabul edilmesidir. Son ihtimal, bilgiden yararlanmak isteyen bilgisayarının bulunduğu yerin ifa yeri olarak kabul edilmesidir. Bu tür hizmetlere bilgisayar aracılığı ile erişildiğinden, bu yer, alıcının bilgisayarının bulunduğu yerdir. Dolayısıyla, belirli bir konuda bilgi sağlanmasına ilişkin edimler, bu bilgilerin gönderildiği değil, alıcını bu bilgiye ulaştığı, yani onun bilgisayarının bulunduğu yerde ifa edilmiş sayılır. O halde sanal

¹⁷ SÖZER, Elektronik Sözleşmeler, s: 144-147

¹⁸ SÖZER, Elektronik Sözleşmeler, s: 147-151

ortamda ifa edilen edimlerin ifa yeri, sözleşmenin konusu ürün veya hizmetten yararlanan kişinin bilgisayarının bulunduğu yerdir.

B.2.b. Dolaylı Ticarete İlişkin Sözleşmelerde İfa Yeri:

Dolaylı ticarete ilişkin sözleşmelerde, edimlerin ifası fiziksel ortamda gerçekleşmektedir. İfa yerinin tespitinde Borçlar Kanunu MD. 73'deki kriterlerden yararlanılabilir. Buna göre ifa yerini taraflar açıkça ve zımnen kararlaştırabilirler. Sözleşmede aksine bir düzenleme yoksa borç bir parça borcu ise, sözleşme konusu malın sözleşmenin kurulduğu esnada bulunduğu yer; cins borcu ise, borcun doğumu esnasında borçlunun ikamet ettiği yer ifa yeridir. Tüketici sözleşmelerinin büyük bölümü cins borcuna ilişkin sözleşmeler olduğundan, bu sözleşmelerde, satıcının edimini, borç doğduğu sırada kendi ikametgâhının bulunduğu yerde ifa etmesi, dolayısıyla alıcının malı teslim almak amacıyla, satıcının ikametgâhına gitmesi gerekmektedir. Ancak internet aracılığıyla yapılan satışlar, mesafeli satış sözleşmelerinden olduğundan Borçlar Kanunu md. 186'da ayrı bir düzenleme vardır. Bu maddeye göre, gönderilecek borçlarda ifa yeri, malın bulunduğu yer veya borçlunun ikametgâhı ettiği yer olmasına rağmen, satıcının edimini ifa etmiş sayılabilmesi için, sözleşme konusu malı alıcıya göndermesi gerekir. Mesafeli satışlarda genellikle ifa, tüketicinin ikametgâhında gerçekleşmektedir. Tüketiciden, satın aldığı malı, tacirin ikametgâhından ve muayyen mal satışlarında o malın bulunduğu yerden teslim almasını beklemek bu satışların niteliğine uygun değildir. İnternet aracılığıyla kurulan satış sözleşmelerinde alıcının verdiği bilgiye göre ifa yeri tespit edilmelidir. Dolayısıyla bu adresin yanlış bildirilmiş olmasından doğan sorumluluk alıcıya ait olmalıdır¹⁹.

B.3. İfa Zamanı:

Elektronik sözleşmelerde taraflar, sözleşmelerden doğan edimlerin ne zaman ifa edileceği açıkça öngörülebilir. Dolaylı ticarete, satıcının sözleşme konusu malı teslim yükümlülüğünün sözleşme sırasında derhal gerçekleşmesi mümkün değildir. Doğrudan ticarete, genellikle satıcı veya sağlayıcının edimi derhal ifa edilir. Örneğin; program yüklenmesine ilişkin sözleşmeler derhal ifa edilebilir. Ancak, belirli bir konuda danışmanlık yapılmasına ilişkin sözleşmelerde, taahhütte bulunanın ifa için belirli bir süreye ihtiyacı vardır²⁰.

Avukat
Salih TUYGUN

KAYNAKLAR:

- I. **Bülent SÖZER**, Elektronik Sözleşmeler
- II. BİLGİ ÜNİVERSİTESİ, Bilişim Teknolojisi Hukuku, Bilişim Teknolojisi Hukuku Gündemi, 2003-2004
- III. **Baki KURU**, Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı)
- IV. **Hatice ÖZDEMİR KOCASAKAL**, Elektronik Sözleşmelerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Hukukun ve Yetkili Mahkemenin Tespiti
- V. **Alper UYUMAZ**, Elektronik Sözleşmelerin WEB Siteleri Aracılığıyla Kurulması ve Bu Sözleşmelerin İfası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 9, Özel Sayı, 2007
- VI. **Birkan Topal**, Elektronik Ticaret ve Elektronik Sözleşme Kavramlarının Hukukumuzda Yeri
(<http://www.legalisplatform.net/Makale/Elektronik%20Ticaret%20ve%20Elektronik%20imza%20Kavramlarının%20Hukukumuzda%20Yeri.pdf>)

¹⁹ **KOCASAKAL**, Elektronik Sözleşmelerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Hukukun ve Yetkili Mahkemenin Tespiti
²⁰ **KOCASAKAL**, Elektronik Sözleşmelerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Hukukun ve Yetkili Mahkemenin Tespiti